

Vergaderjaar 1989-1990 Nr. 121a

20 890

Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en van de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen (gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het terrein van de bovenwettelijke sociale zekerheid)

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID¹

Vastgesteld 1 mei 1990

Het voorbereidend onderzoek gaf aanleiding tot het formuleren van de volgende opmerkingen en vragen.

De commissie vroeg allereerst een reactie van de staatssecretaris op de vragen geopperd in het schrijven d.d. 19 april 1990 van de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen, de Nederlandse Vereniging van Levensverzekeraars en de Vereniging van bedrijfspensioenfondsen.

Evenals de staatssecretaris waren de leden van de C.D.A.-fractie voorstander van het onnodig lang laten voortduren van een situatie waarin mannen en vrouwen ongelijk worden behandeld. Daartegenover staat evenwel dat zeer veel vrouwen een keuze hebben gemaakt inzake de leeftijd waarop zij met pensioen willen gaan (nl. 60 jaar) en nu geconfronteerd worden met het ongedaan maken van verkregen rechten. De bezwaren en protesten tegen bovengenoemde beslissing zijn naar de mening van de aan het woord zijnde leden terecht, temeer omdat de EG-richtlijn de mogelijkheid biedt het overgangsrecht ruimer te interpreteren.

De vraag moet daarom gesteld worden of een ruimere regeling niet billijker zou zijn geweest, waarbij er rekening mee mag worden gehouden dat heel veel vrouwen die thans voor de pensioenleeftijd 60 hebben gekozen bij herintreding automatisch onder de pensioenleeftijd 65 zullen vallen. Het kan toch niet de bedoeling zijn van de 4e richtlijn om op grond van een bepaalde leeftijd aan een groot aantal vrouwen de positieve discriminatie te ontzeggen?

Kan gesteld worden, zo vroegen de aan het woord zijnde leden, dat de ontwerp-vierde richtlijn niet alleen op artikel 100 van het EG-Verdrag is gebaseerd maar tevens op artikel 235 van het EG-Verdrag, gezien de relatie met de derde richtlijn?

Nu de Tweede Kamer besloten heeft de keuzemogelijkheid voor de oorspronkelijke pensioenleeftijd slechts toe te staan aan vrouwen die vóór 31 juli 1989 de leeftijd van 50 jaar hebben, ontstaat een ander probleem. In gevallen waarin de gelijke behandeling in het verleden werd doorgevoerd en de vrouwen een keuze mochten maken ging het om een

¹ Samenstelling: Franssen (CDA) (voorzitter), Bos-Beernink (CDA), Van der Meulen (CDA), Jaarsma-Buijserd (PvdA), Klaassens-Postma (PvdA), Van de Zandschulp (PvdA), Heijmans (VVD), Vonhoff-Luijendijk (VVD), Gelderblom-Lankhout (D66), Mw. Bolding (Groen Links), Barendregt (SGP), Schuurman (RPF), Van der Jagt (GPV).

keuze tussen verschillende regelingen (in plaats van alleen pensioenleeftijden). Een keuze voor handhaving van de oude regeling hield dan bijvoorbeeld in: overbruggingspensioen, geen nabestaandenpensioen, eventueel afwijkende franchise. Kan de staatssecretaris bevestigen dat afwijkingen op onderdelen als de zojuist genoemde punten geacht kunnen worden in verband te staan met een afwijkende pensioenleeftijd en derhalve gehandhaafd mogen worden?

Voor de leden van de C.D.A.-fractie was de inhoud en daarmee de uitvoering van de overgangsbepalingen uit de wet, genoemd onder b en c nog niet duidelijk. Zagen zij het juist dat deze bepalingen lijken in te houden dat de wetgever het goed vindt als in een bestaande pensioenregeling vanaf 1-1-'93 een volledige gelijke behandeling wordt doorgevoerd ten aanzien van mannen en vrouwen geboren na 31-7-'39 en vóór deze datum de bestaande situatie kan worden gehandhaafd? Onduidelijk blijft hierbij of met deze twee bepalingen, in hun onderling verband beschouwd, wordt bedoeld dat er ten aanzien van vrouwelijke deelnemers, geboren na 31-7-'39 altijd als pensioenleeftijd 65 jaar dient te gelden, zoals b lijkt aan te geven, dan wel dat er met toepassing van c verschillende pensioenleeftijden kunnen gelden. Dit zou kunnen betekenen dat er «geknipt» moet gaan worden. Zal dit dan tot gevolg hebben dat er voor vrouwen, geboren na 31-7-'39 twee pensioenaanspraken kunnen ontstaan, nl. met een pensioenleeftijd 60 jaar en een met 65 jaar?

De wet bevat volgens de aan het woord zijnde leden geen aanduiding dat zowel de actieve deelnemers als de «slapers» geboren voor 31-7-'39 in aanmerking komen te kiezen voor de pensioenleeftijd van 60 of 65. Wil de staatssecretaris op dit punt duidelijkheid verschaffen of deze mogelijkheid er is en of de «slapers» ook voor 1-1-1993 een keuze moeten maken?

In de Memorie van Toelichting, pagina 12, maakt de staatssecretaris in artikel III (overgangsbepalingen) een onderscheid tussen een «reeds bestaande voorziening» en «een daarna nieuw op te zetten regeling». Het was de aan het woord zijnde leden niet duidelijk of met het begrip «nieuw op te zetten» regeling bedoeld wordt op de situatie waarin voordien in het geheel geen pensioenvoorziening of regeling bestond of dat ook sprake kan zijn van een «nieuw op te zetten» regeling wanneer de bestaande na de inwerkingtreding van de wet wordt gewijzigd. Verliest een bestaande regeling daardoor als zodanig haar karakter? Is het ook mogelijk limitatief aan te geven welke wijzigingen het karakter van de «bestaande regeling» aantasten?

Indien in een bestaande regeling voor mannelijke deelnemers een aanspraak bestaat op oudedags- en weduwenpensioen en overgegaan wordt tot invoering van weduwnaarspensioen voor vrouwelijke deelnemers, rees de vraag of het toegestaan is ten aanzien van het weduwnaarspensioen de verstreken dienstjaren buiten beschouwing te laten.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel. Zij stonden positief tegenover iedere poging om de gelijke behandeling in met name pensioenregelingen dichterbij te brengen. Na lezing van de gewisselde stukken ten gevolge van de behandeling in de Tweede Kamer en de mondelinge behandeling aan de overzijde, hadden zij enige moeite zich voor te stellen of er nu voor met name vrouwen met het in werking treden van deze wet verbeteringen zouden worden bereikt. Zij zouden het op prijs stellen ten aanzien van de volgende constatering, die naar hun wijze van zien typerend zijn voor de huidige situatie, te vernemen om welke verbeteringen het gaat:

In veel pensioenregelingen worden speciale leeftijdseisen voor vrouwen gehanteerd (hogere toetredings- en vaak ook lagere uittredingsleeftijd). Behoren deze bepalingen in pensioenregelingen nu na de overgangperiode noodzakelijkerwijze tot het verleden?

In veel pensioenregelingen zijn bepaalde beroepen en functies, zoals schoonma(a)k(st)ers en thuiswerk(st)ers, en bepaalde categorieën werknemers (parttimers, afroepkrachten) uitgesloten. Veelal betreft dit in meerderheid vrouwen. Welke verbeteringen betekent de inwerking-treding van het onderhavige wetsvoorstel voor de onderscheiden categorieën? Is het uitsluitend aan de rechter om te beoordelen of in deze gevallen al dan niet «objectief gerechtvaardigd» (indirect) wordt gediscrimineerd? Zo ja, heeft het gegeven dat het hier veelal gaat om de zwakste groepen (op de arbeidsmarkt, maar ook wat betreft maatschappelijke weerbaarheid), consequenties voor het overheidsbeleid (te denken valt aan extra pogingen sociale partners te beïnvloeden, extra inspanningen voor wat betreft de voorlichting aan de doelgroepen, extra faciliteiten voor (organisaties van) betrokkenen om zich tot de rechter te wenden)?

Veel pensioenregelingen kennen een ongelijke behandeling op grond van het verschil in (statistische) levensverwachting tussen mannen en vrouwen (premiedifferentiatie dan wel verschillende eindloonregelingen). Tijdens de behandeling in de Tweede Kamer heeft de staatssecretaris reeds duidelijk gemaakt dat deze wet haar geen middelen in handen geeft om dergelijke ongelijkheden te elimineren. De aan het woord zijnde leden waren wel benieuwd hoe haar onderzoek vordert naar de wijze waarop aan het principe van solidariteit ten aanzien van de actuariële berekeningen in pensioenregelingen recht kan worden gedaan. Overigens dachten deze leden dat de staatssecretaris zich wellicht «machtelozer» voordoet dan zij zou kunnen zijn. Zij dachten dat het mogelijk is, gezien de relativiteit van de nu gehanteerde norm (cijfers uit het verleden), de objectiviteit van de «objectieve rechtvaardigingsgrond» op zijn minst ter discussie te stellen.

Veel vrouwen betalen premies voor nagelaten betrekkingen waaraan zij nimmer rechten kunnen ontlenuen. Wat is de consequentie van het aannemen van het amendement waardoor een beperkende bepaling terzake in de wet is vervallen?

Tijdens de behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer is, in verband met de interpretatie van het cruciale begrip «objectief gerechtvaardigd» en de dus, in bepaalde gevallen, toegestane indirecte discriminatie, enige malen de onderlinge relatie tussen de Vierde Richtlijn, artikel 119 van het EEG-verdrag en artikel 26 van het BuPo-verdrag aan de orde geweest. De Raad van State meende naar aanleiding van dezelfde materie te moeten adviseren de desbetreffende passage uit de Memorie van Toelichting te halen omdat «deze op grond van rechterlijke uitspraken niet (kon) worden gehandhaafd». In het antwoord van de bewindslieden van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Justitie daarop werd verwezen naar een brief van 29 augustus 1988 aan de Tweede Kamer inzake de betekenis van artikel 26 van het BuPo-verdrag. In de Nota naar aanleiding van het Eindverslag werd verwezen naar een brief van staatssecretaris De Graaf van 28 april 1989. De leden van de P.v.d.A.-fractie waren geïnteresseerd in de vraag of het in de bedoelde Tweede Kamerstukken verwoorde standpunt van de zijde van de regering nog steeds van kracht is. Ook zouden zij het op prijs stellen een meer fundamentele uiteenzetting te krijgen over deze materie, inbegrepen de onderlinge relaties tussen EEG-verdrag (artikel 119), BuPo (artikel 26) en Richtlijnen in verband met «objectief gerechtvaardigd» geachte discriminatie en de mate waarin risico's voor de overheid en onzekerheid voor burgers worden opgeroepen nu de invulling daarvan zo nadrukkelijk wordt overgelaten aan de rechter.

De leden van de P.v.d.A.-fractie wensten tenslotte nog een vraag te stellen die niet direct de reikwijdte van dit wetsvoorstel betreft, maar die wel betrekking heeft op eventuele discriminatie. In een door Aegon Verzekeringen uitgegeven «Kort Overzicht van de verplicht gestelde bedrijfspensioenfondsen 1988» stuiten zij op de volgende samenvatting inzake verplichtingstelling van het bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij: «Zeevarenden (zowel mannen als vrouwen) vanaf 22 jaar, die de Nederlandse nationaliteit bezitten en zeevarenden die niet de Nederlandse nationaliteit bezitten en wonen binnen het Rijk, in een ander EEG-land (niet Griekenland) of in Joegoslavië, Oostenrijk, Turkije of Zwitserland». Deze leden wensten te vernemen:

– of deze samenvatting van de verplichtstelling met beperkingen naar nationaliteit in combinatie met woonland correct is weergegeven en nog steeds van kracht is;

– of er eventueel meer pensioenregelingen bestaan die beperkingen naar nationaliteit en/of woonland bevatten;

– hoe eventuele beperkingen naar nationaliteit in combinatie met woonland zich verhouden tot algemene rechtsbeginselen inzake non-discriminatie;

– of de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bij beslissingen omtrent verplichtstelling van bedrijfs- of beroepspensioenregelingen een toets naar algemene rechtsbeginselen inzake non-discriminatie toepast.

De leden van de fractie van de V.V.D. stelden naar aanleiding van het ingediende wetsvoorstel de volgende vragen.

De staatssecretaris wilde op 31 januari jl. bij de behandeling in de Tweede Kamer niet verder gaan dan het uitspreken van het vermoeden dat uitsluiting van deeltijdwerkers indirecte discriminatie oplevert. Zij liet het definitieve oordeel aan de rechter over. Huldigt de staatssecretaris dit standpunt nog steeds?

Wie kan aangesproken worden op het punt van de ongelijke behandeling van mannen en vrouwen in pensioenregelingen, de werkgever, de partijen die de collectieve arbeidsvoorwaarden regelen of het pensioenfonds? Welke andere landen hebben de 4e richtlijn reeds in nationale wetgeving vastgelegd?

Is de staatssecretaris niet van mening dat uitspraken van het Hof van Justitie EG in Luxemburg bij nadere beschouwing een verderstrekkende werking hebben met betrekking tot het uitsluiten van indirecte discriminatie dan de 4e richtlijn waardoor deze richtlijn en het voorliggende wetsvoorstel in feite alweer achterhaald zijn?

Luidt de uitspraak van het Hof van J.E.G. d.d. 8 april 1976, Jur. 1976 pag. 445 (Defresne Sabena II) niet tot de conclusie dat aanspraken op gelijke pensioenuitspraken (naar evenredigheid van de arbeidstijd) moeten uitgaan van hetgeen vanaf 8 april 1976 had kunnen worden opgebouwd?

De voorzitter van de commissie,
Franssen

De griffier van de commissie,
Dijkstra-Liesveld